

Veje til et bachelorarbejdsmarked

**Ledernes udspil til at skabe mere attraktive bacheloruddannelser
for flere unge**

September 2018

Behov for at nytænke uddannelsessystemet, så det understøtter udvikling af et bachelorarbejdsmarked

Behov for udvikling af bachelorarbejdsmarked

Det går godt i virksomhederne, og der er vækst i de fleste erhverv. Det betyder, at både den private- og offentlige sektor i stigende grad efterspørger kvalificeret arbejdskraft. Mangel på kvalificeret arbejdskraft er allerede nu en stor udfordring på de danske virksomheder. Det taler for, at vi må finde nye veje til at øge et kvalificeret arbejdsudbud, der kan matche arbejdsmarkedets efterspørgsel.

Udvikling af et bachelorarbejdsmarked er én blandt flere løsninger.

Historisk er der i Danmark ikke tradition for et egentligt bachelorarbejdsmarked¹. Det betyder, at de fleste bacheloruddannelser på universiteterne alene bruges som en vej til en kandidatuddannelse og ikke opfattes som selvstændig indgang til arbejdsmarkedet. I praksis er der altså få universitetsbacheloruddannelser, der er tilrettelagt med målet om at give umiddelbar erhvervskompetence.

Få bachelorer i beskæftigelse i Danmark

Det er imidlertid ikke mejslet i granit, at bachelorerne ikke kan komme på arbejdsmarkedet. I Sverige har bachelorgraden siden 1970'erne været det mest almindelige afstigningstrin på de videregående uddannelser. På de tekniske og økonomiske fag er det over 80 pct., der får ansættelse med en bacheloruddannelse. For sproglige bachelorer er tallet 55 pct.². I Danmark gælder det for under 10 pct. af bachelorerne fra de danske universiteter.

Udvikling af et bachelorarbejdsmarked vil både være til fordel for virksomhederne, der får et større udbud af kvalificeret arbejdskraft, og for de studerende, der kan søge beskæftigelse direkte efter bacheloruddannelse og senere kan vende tilbage til en kandidatuddannelse med erfaringer fra praksis.

---

¹ I en række af de lande, vi normalt sammenligner os med, er det normalt at søge beskæftigelse efter bacheloruddannelsen. Det gælder f.eks. Sverige og England.

² Siden den svenske implementering af Bologna-strukturen i 2007 er tendensen, at flere tager en kandidatuddannelse. Bacheloruddannelsen er dog fortsat det mest almindelige afstigningstrin, ligesom det fortsat er almindeligt at finde beskæftigelse på baggrund af de enkelte kursuspoint snarere end bachelorbeviset (Kilde: *Nye veje og høje mål 2015*, Udvalg for Kvalitet og Relevans i de Videregående Uddannelser)

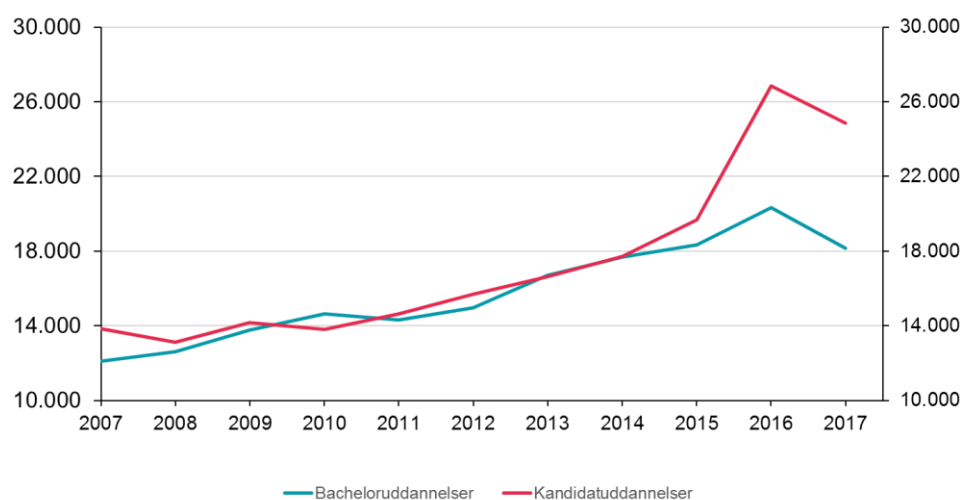
Ingen stigning på bachelorarbejdsmarked trods øget optag

I de sidste ti år er produktionen af kandidater og bachelorer fra universiteterne steget markant. Produktionen af kandidater er på ti år steget med 80 pct., jf. figur 1.

Figur 1

Markant stigning i bachelor- og kandidatproduktionen

Antal fuldførte på bachelor- og kandidatuddannelser 2007-2017

Kilde: Danmarks Statistik.

Ingen vækst i bachelor-arbejdsmarked trods stigende optag

Langt de fleste studerende går direkte videre fra bachelorniveau til kandidatuddannelse. I 2015 gik blot 8 pct. bachelorer direkte i beskæftigelse, jf. tabel 1, mens 86 pct. fortsatte i uddannelsessystemet.

Tabel 1

Lav andel af færdiguddannede universitetsbachelorer i beskæftigelse

Andel af færdiguddannede i beskæftigelse, 2011-2015³

	2011	2012	2013	2014	2015 ⁴
Universitetsbachelor	7%	6%	7%	6%	8%
Kandidatuddannelse	67%	65%	65%	65%	66%

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet.

³ Beskæftigelsesstatus er målt 4-19 måneder efter, at den studerende har afsluttet uddannelsen.

⁴ Foruden andelen i beskæftigelse, var øvrige dimittenders status i 2015 følgende: Blandt universitetsbachelorer var 86 pct. under uddannelse, mens 2 pct. var i udlandet, 1 pct. var ledige, og 3 pct. var uden for arbejdsmarkedet. For dimittender fra kandidatuddannelserne gælder, at 4 pct. var under uddannelse, 12 pct. var i udlandet, mens 11 pct. var ledige, og 7 pct. stod uden for arbejdsmarkedet.

Til sammenligning går mere end 50 pct. på en professionsbacheloruddannelse⁵ direkte i beskæftigelse. Det viser, at bacheloruddannelserne på universiteterne ikke er designet til at give direkte erhvervskompetence, og at arbejdsmarkedet ikke opfatter en bachelorgrad som en "færdig" uddannelse.

Lederne har seks konkrete forslag til at styrke bachelorarbejdsmarkedet. Målet er at tilpasse uddannelsessystemet og uddannelsernes indhold, så bacheloruddannede bliver attraktive på arbejdsmarkedet:

Forslag 1:

Synliggør
bachelorers
erhvervs-
kompetencer

1. Bacheloruddannelser tilrettelægges med et skærpet blik for erhvervskompetencer

- I forbindelse med akkreditering af nye bacheloruddannelser skal studieordningen dokumentere mål for erhvervskompetence⁶.
- Studieordningerne for samtlige bacheloruddannelser på universiteterne revideres med henblik på at sikre det dobbelte mål for uddannelserne: kvalificere til at kunne fortsætte på en kandidatuddannelse og at kunne gå direkte ud i beskæftigelse på arbejdsmarkedet.
- Ny kampagne om muligheden for at ansætte bachelorer målrettet det private arbejdsmarked. Gennemføres i regi af Uddannelses- og Forskningsministeriet. Målgruppen er virksomheder, ledere, studie- og karrierevejledere mv.

De "usynlige" erhvervskompetencer for universitetsbachelorer gør det vanskeligt for virksomhederne at få øje på bachelorer som potentiel arbejdskraft.

Nye bacheloruddannelser bør derfor synliggøre de studerendes erhvervskompetencer og tilrettelægges som selvstændige uddannelser, der er målrettet aktuelle jobmarkeder. En revision af de nuværende bacheloruddannelser bør desuden afdække, om indhold og

⁵ Professionsbacheloruddannelser er på samme niveau som universitetsbachelorer, men gennemføres på erhvervsakademier og professionshøjskoler. Uddannelserne er praksisrettede og designet til at give direkte erhvervskompetence målrettet bestemte jobfunktioner/fag på det private eller offentlige arbejdsmarked.

⁶ I forbindelse med akkreditering af nye bacheloruddannelser skal det indskræpes, at det skal dokumenteres, at uddannelserne giver umiddelbar erhvervskompetence. Det gælder i "Bekendtgørelse om akkreditering af videregående uddannelsesinstitutioner og godkendelse af videregående uddannelser (BEK nr. 205 af 13. marts 2018) og i den tilhørende vejledning "Vejledning til uddannelsesakkreditering – nye uddannelser og udbud, marts 2015".

tilrettelæggelse af bacheloruddannelsen i tilstrækkeligt omfang giver de studerende relevante og efterspurgte erhvervskompetencer. Det skal ske i et tæt samspil med relevante aftagere og virksomheder. Nuværende bacheloruddannelser kan styrke samspillet med erhvervslivet ved fx at give øget mulighed for praktikforløb på bacheloruddannelserne.

Forslag 2:

Gør erhvervs-
kandidat-
ordningen
permanent

2. Erhvervs-kandidatordning gøres permanent

- Erhvervs-kandidatordningen gøres permanent og udbredes til alle kandidatuddannelser.

Erhvervs-kandidatordningen trådte i kraft 1. januar 2018, men i første omgang som et forsøg, der omfatter 13 kandidatuddannelser, som udbydes fra august i 2018 og 2019. Eksempler på uddannelser er jura, revisorkandidat, ingeniør og erhvervsøkonomi.

Det er et problem, at ordningen kun er sat i værk som en forsøgsordning, der omfatter ganske få kandidatuddannelser.

Erhvervs-kandidatordningen er et vigtigt tiltag for at matche virksomhedernes mangel på kvalificeret arbejdskraft med bachelorerne mulighed for at søge beskæftigelse umiddelbart efter bacheloreksamen – mens den enkelte bevarer muligheden for fortsat studie på kandidatuddannelserne.

Erhvervs-kandidatordning er også vigtig, fordi den bidrager til at gøre kandidatuddannelserne mere fleksible, så de også afholdes på deltid og åbner op for andre og nyere læringsformer (e-learning, MOOC's mv.)⁷.

---

⁷ Erhvervs-kandidatordningen gør det muligt for den studerende at gennemføre en kandidatuddannelse på deltid over fire år, kombineret med relevant beskæftigelse som bachelor i minimum 25 timer om ugen. Den studerende får ikke SU i perioden. Der er planlagt en evaluering af forsøgsordningen. Resultatet foreligger om 3-5 år.

Forslag 3:

Udvid
retskravet til
kandidat-
uddannelse

3. Retskrav for adgang til kandidatuddannelse udvides, og fleksibiliteten øges

- Det nuværende retskrav på at kunne fortsætte på en kandidatuddannelse efter afsluttet bachelor udvides til op til 5 år.
- Optag på kandidatuddannelser gøres samtidig mere fleksibelt, så det ikke kun gælder for optagelse på samme universitet, men også giver ret til optagelse på tilsvarende kandidatuddannelser ved andre universiteter.

I dag har universitetsstuderende krav på en plads på den kandidatuddannelse, der er den naturlige overbygning på bacheloruddannelsen, men kun såfremt de starter ved førstkommende studiestart efter endt bacheloruddannelse. Hvis de derimod ikke søger direkte videre, er de ikke sikret en plads, men søger på samme vilkår som andre ansøgere uden et retskrav.

Det udgør et problem for mange studerende. På flere kandidatuddannelser er mængden af ansøgere nemlig så stor, at de bachelorstuderende på studieretningen risikerer ikke at kunne tage deres "egen" kandidatoverbygning, medmindre de starter direkte.

Retskravet, som det er tilrettelagt nu, vil være en væsentlig barriere for at bachelorere søger beskæftigelse i virksomheder umiddelbart efter bacheloruddannelsen. Dermed modvirker ordningen virksomhedernes muligheder for at tiltrække og ansætte bachelorere med relevante kompetencer, ligesom det for den studerende betyder ringere muligheder for at søge relevant beskæftigelse og få arbejdsmarkedsrelevant praksiserfaring inden fortsættelse på en kandidatuddannelse – hvad enten denne følges på fuldtid med SU, eller på deltid på erhvervskandidatordningen.

Forslag 4:
Reformér SU-systemet

4. SU-systemet reformeres, så det understøtter udvikling af et bachelorarbejdsmarked

- SU-stipendium på kandidatuddannelser reduceres med 20 pct., og SU-lånerammen øges med et tilsvarende beløb, så det samlede rådighedsbeløb forbliver uændret. Det nuværende niveau for SU-stipendier og SU-lån til alle studerende på universitetsbachelor- og professionsbacheloruddannelser fastholdes.

Sammen med en udvidelse af retskravet til relevante kandidatuddannelser vil forslaget om en reform af SU-systemet styrke de studerendes incitament til et pit-stop på arbejdsmarkedet efter endt bacheloruddannelse. Samtidig fastholdes med reformen et system, der sikrer alle samme mulighed for at gennemføre en bacheloruddannelse, uafhængig af forældres socioøkonomiske baggrund, jf. DØR (2018)⁸.

Forslag 5:
Skab nye muligheder for overbygning på kandidatniveau

5. Nye kortere uddannelser på kandidatniveau

- Der udvikles nye 1-årige kandidatuddannelser inden for en række fagområder, hvor der er behov for specialiseret videreuddannelse.

Fremtidens uddannelsessystem skal sikre, at langt flere får mulighed for fleksibel og målrettet opkvalificering hele livet. Et relevant og bredt udbud af videreuddannelse er derfor en vigtig forudsætning for at skabe et bachelorarbejdsmarked. Lederne foreslår derfor, at der udvikles nye 1-årige kandidatuddannelser inden for en række fagområder, hvor der er behov for at supplere det nuværende udbud med en kortere overbygningsuddannelse.

---

⁸ Se uddybning i Lederne's udspil: Et SU-system der understøtter fleksibel uddannelse, august 2018.

Forslag 6:
Øg antallet af
professions-
bachelor
rettet mod det
private

6. Flere professionsbachelorrettet mod det private arbejdsmarked
- Udvikling af flere professionsbacheloruddannelser målrettet den private sektor.
  - I erhvervsakademiernes og professionshøjskolernes udviklingskontrakter fastsættes mål for udvikling af nye uddannelser og øget aktivitet/optag på professionsbacheloruddannelser målrettet den private sektor. Udviklingen gennemføres i tæt dialog med erhvervslivet.

Der er i dag for få professionsuddannelser på professionshøjskolerne, som er målrettet det private arbejdsmarked. I 2017 var antallet af dimittender på professionsbacheloruddannelserne direkte målrettet den private sektor, ca. 35 pct. af den samlede aktivitet, svarende til 7.466 studerende, jf. tabel 2. Det antal kan øges.

Tabel 2

Potentiale i at øge antallet af professionsbachelorrettet mod det private

Antal dimittender fra professionsbacheloruddannelser (total og dimittender målrettet det private)

	2013	2014	2015	2016	2017
Alle professionsbacheloruddannelser	18.226	19.594	20.613	21.489	21.536
Professionsbacheloruddannelser målrettet den private sektor	5.452	6.078	6.658	7.014	7.466

Det er afgørende for at udvikle et bachelorarbejdsmarked, at professionsbacheloruddannelser tænkes ind i det samlede udbud på et privat bachelorarbejdsmarked. Derfor bør professionsbacheloruddannelser inden for uddannelsesområder som it, naturvidenskab og teknologi fornyes i tæt dialog med aftagere for at tiltrække flere studerende.

Samlet oversigt over Ledernes forslag

1. Tilrettelæg bacheloruddannelser med et skærpet blik for erhvervskompetence.
2. Gør erhvervskandidatordningen permanent.
3. Udvid retskravet for adgang til kandidatuddannelse med op til fem år og skab mere fleksible muligheder for optag.
4. Reformér SU-systemet, så det understøtter et bachelorarbejdsmarked.
5. Skab nye 1-årige kandidatuddannelser målrettet erhvervslivets behov.
6. Øg antallet af professionsbachelorer rettet mod det private arbejdsmarked.

Litteraturliste

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018), *Universitetsuddannelser til fremtiden*. Udvalg om bedre universitetsuddannelser.

Uddannelses- og Forskningsministeriet (2015), *Nye veje og høje mål – Kvalitetsudvalgets samlede forslag til reform af de videregående uddannelser*. Udvalg for kvalitet og relevans i de videregående uddannelser.

De Økonomiske Råd (2018), *Sammenfatning og anbefalinger – konjunktur og offentlige finanser, finanspolitisk holdbarhed, uddannelsesstøtte på de videregående uddannelser*. 29. maj 2018.

EVA (2016), *Effekter af studiejob, udveksling og projektorienterede forløb. En effektanalyse af kandidatstuderendes tilvalg på universiteterne*.

Lederne (2018), *Erhvervsuddannelserne skal appellere til flere unge – Ledernes udspil til at løse den fremtidige mangel på erhvervsuddannede*.

Finansministeriet (2017), *Vækst og velstand 2025* [Regeringens 2025-plan].